

De keuze van

Peter Versseput

Wijkgezondheidscentrum Het Zand, Leidsche Rijn

Tekst Suzanne van den Eynden

Beeld Peter Versseput

Een gezondheidscentrum met het uiterlijk van een oude schuur. Architect Peter Versseput moest even slikken toen hij de opdracht kreeg: ontwerp in de Utrechtse Vinexwijk Leidsche Rijn een gebouw waarvan het uiterlijk recht doet aan het tuinbouwverleden van de wijk, in plaats van aan de functie van het gebouw zelf. Hij ging de uitdaging aan, met als resultaat een roestkleurige blikvanger waar niemand in de wijk omheen kan. "Het is een prima oriëntatiepunt: bij dat verroeste gebouw linksaf."

Met bijna 100.000 inwoners is Leidsche Rijn een stad op zich. Stedenbouwkundige Hans Ebberink wilde de tuinbouwachtergrond van de Vinexwijk echter niet verloochenen. Hij wees een aantal plekken aan, zogenoemde ‘historische scherven’, waarop gebouwen moesten komen die bewoners en bezoekers zouden herinneren aan de vroegere functie van het gebied. De Utrechtse architect Peter Versseput werd uit vijf architecten geselecteerd om in de wijk Het Zand een gezondheidscentrum te ontwerpen met een ‘tuinbouwui-terlijk’. Met andere woorden: het uiterlijk van het gebouw moest de mensen het gevoel geven dat er tuingereedschap in lag opgeslagen. En niet meteen verraden dat er huisartsen, fysiotherapeuten, een apotheek en een Centrum voor Jeugd en Gezin in huisden. “Dat was even slikken. Als moderne architect maak je immers graag een statement door de functie van het gebouw juist in het uiterlijk door te vertalen, wat dit een nogal tegennatuurlijke opdracht maakte. Tegelijkertijd is het vanwege de privacy die een gezondheidscentrum vereist, ook weer niet zo gek om binnen- en buitenkant strikt gescheiden te houden. Wie bij de dokter zit of bij de fysiotherapeut op de behandelafel ligt, wil zo min mogelijk met de buitenwereld te maken hebben. Bovendien is het heel leuk om eens iets heel anders te ontwerpen.” Aangezien een kas vanwege het vele glas geen optie was, kwam Versseput bij het kiezen van een tuinbouw-ement om zijn ontwerp op te baseren al snel uit bij ‘een grote, domme schuur’.

Roest

Hoe begin je aan het ontwerpen van een gebouw dat de essentie van een schuur zo realistisch mogelijk weergeeft? “Dan stap je in de auto en ga je op zoek naar schuren. Een aantal dagen hebben we dit gedaan, waarbij ik merkte dat de eenvoudigste schuren het mooist zijn. De perfecte schuur heeft een begrijpelijke doorsnede, zoals een kind een huis tekent.”

Om zijn nieuwbouw ‘schuur’ met een bruto vloeroppervlak van 2.250 m² zo authentiek mogelijk te maken, koos Versseput voor een cortenstaal gevel. “Cortenstaal is ijzer waaraan koper, fosfor, silicium, nikkel en chroom zijn toegevoegd en dat roest flink. Maar zodra die eerste laag roest zich heeft gevormd, sluit deze het materiaal af waardoor het niet doorroest. Roest vind je mooi of niet, daarover verschillen de meningen. Persoonlijk houd ik van dat vlekkerige, verroeste uiterlijk, juist omdat het een beetje lelijk is. Bovendien is het ideaal voor het Nederlandse klimaat en daardoor onderhoudsvrij. Die roestlaag is tegelijk de bescherming. Hout, wat voor een schuuruiterlijk natuurlijk voor de hand ligt, is veel kwetsbaarder.”

Buitengevoel

Aan de door de stedenbouwkundige gestelde eis van het uiterlijk voegde Versseput zelf enkele opgaven voor het binnenontwerp toe. Zo was het voor de architect zonneklaar dat bezoekers van het gezondheidscentrum eenvoudig hun weg moesten kunnen vinden in het gebouw; een opgave die voortkwam uit een persoonlijke frustratie. “Ik word zelf in een ziekenhuis altijd enorm nerveus van die wirwar van gangen, afdelingen en onmogelijke routes. Ik wilde dan ook dat het voor wachtende bezoekers heel duidelijk zou zijn waar zij zich in het gebouw bevinden.” Versseput creëerde daartoe een grote centrale wachtruimte, door glas gescheiden van de

Project

Opdrachtgever:	GG&GD / Gemeente Utrecht
Architect:	Versseput Architecten, Utrecht
Aannemer:	Blanksma Bouw, Alphen a/d Rijn
Installaties en akoestiek:	SchreuderGroep installateurs/ adviseurs, Apeldoorn
Oplevering:	1 december 2012
Bouwsom:	€ 3.277.000 (inclusief installaties)

Materialen

Gevelbeplating

Cortenstaalplaten horizontaal overlappend, mechanisch bevestigd met schroeven op metalen omega profielen, uitgevoerd in een grid van 1200 x 1200 mm

‘servicegang’ die toegang biedt tot de behandelruimtes en spreekkamers.

Versseput wilde tegelijkertijd in het vrij gesloten gebouw een buitengevoel oproepen. De glazen wanden tussen de wachtruimte en de gang liet hij bedrukken met afbeeldingen van medicinale kruiden. “Alsof je op een zonnig pleintje zit waar struikgewas bloeit.” Op de ramen van de behandelruimtes zijn grillige bloemenweides te zien. “Denk aan een zomerse dag waarop je in een weiland ligt en tussen de grassprietjes hier en daar een bloem ziet bloeien. Iedereen wordt gelukkig van dat beeld, maar de grote valkuil is een suf schilderij met een ondergaande zon, of fotobehang. Dat is te makkelijk.” Versseput koos voor afdrukken van bloemenweides die zijn gevormd door kleine duimafdrukken. “De associatie ligt voor de hand: ieder mens is een eigen individu en laat een eigen afdruk na op de wereld. Maar vooral wilde ik dat buitengevoel realiseren, heel subtiel, zonder dat mensen het meteen in de gaten hebben. Het geeft een prettig gevoel tijdens het wachten op de dokter.”

Voeten in de klei

De volgende opgave was dat het interieur warmte moest toevoegen. Versseput koos daartoe voor betontriplex, dat het uiterlijk heeft van hout. Dit materiaal komt onder meer terug in wanddelen, meubilair, behandelkamers en de pantry. De vloeren zijn van linoleum. “Ik vind het bijzonder dat er van dat overbekende materiaal linoleum iets te

maken viel waarvan ik dacht: hé, dat vind ik mooi. Het is wat kleiachtig van kleur. Tussen de bloemen op de glazen wanden krijg je haast het gevoel dat je met je voeten in de kleigrond staat.” De vierde opgave die Versseput stelde, lag op het gebied van energiebesparing. “De ambities hiervoor brokkelen nog wel eens af wanneer een gebouw voorgefinancierd wordt, zoals bij Het Zand het geval was. Dat is jammer.” Bij Het Zand zorgt betonkernactivering voor verwarming en koeling, de warmte- en koelvoorziening is een warmte-koudeopslag. Alle ramen zijn aan de buitenkant voorzien van zonweringslamellen. Deze maatregelen zorgen ervoor dat het gezondheidscentrum zestig procent minder energieverbruik heeft dan een vergelijkbaar gebouw met conventionele installaties.

Statement

Een uitgesproken gebouw levert per definitie uiteenlopende reacties op. Twijfels over het niet-alledaagse uiterlijk van Het Zand heeft Versseput dan ook ontmoet. “Sommigen vinden het een roestbak en begrijpen de keuze niet zo goed. Gelukkig hebben de gebruikers, Stichting Gezondheidscentra Utrecht en het Utrechts Centrum voor Jeugd en Gezin, het gebouw omarmd. Ik vind het niet erg dat niet iedereen even enthousiast is. Je kunt zeggen wat je wilt, maar het valt wél op. Uiteindelijk heb ik met deze vorm toch een architectonisch statement kunnen maken. Ook al vind je het niet mooi, toch kun je tegen bezoekers zeggen: ‘Bij dat verroeste gebouw linksaf’.”